

ЦОНЧО РОДЕВ
КАЗАКЪТ ОТ ПАНАГЮРИЩЕ

chitanka.info

Когато го видя пред вратата, майката премалая от страх. И как да не премалее, горката жена, как още първата ѝ мисъл да не е за някаква страхотия? Приучена да очаква на всяка крачка нова заплаха от поробителя, преживяла лани ужасите, с които турците удавиха въстанието, видяла гибелта на мъжа си Рад — можеше ли тя в това неочаквано появяване на сина си да не съзре първия белег на още някакво изпитание?

Майката бързо преодоля вцепенението си. Тя се втурна напред, с рязко движение издърпа момчето в собата^[1], хлопна портата и спусна мандалото^[2] и чак тогава притисна детето до себе си:

— Кольо!... — изхлипа. — Чедо мое!... Защо си тук? Какво се е случило?...

Никола усети върху бузата си гореща капка. Тази майчина сълза го смути повече от всичко.

— Нищо не се е случило, мале — каза, като се опитваше да придаде на гласа си бодрост. — Нищичко, честно слово.

Тя го отдели от себе си и потърси погледа му.

— Не ме ли лъжеш? Ако нямаше нищо, ти трябваше сега да си далеч на юг, чак в Пловдив.

— В Пловдив сега е страшно, мале. Амуджите^[3] са се разбесували: бой, обири, насилия, клане на невинни — колкото щеш. А бесилки — на всяко къоше, че и по мостовете...

— Да не мислиш, че в Панагюрище е по-добре? Или че турците са забравили къде миналата година беше столицата на въстаналия роб?

— Не може да се сравни с Пловдив, мале.

Жената го привлече да седне до нея на тясното миндерче и улови ръцете му.

— И тук е лошо, Кольо. Довлекли са се безбройна войска и башибозук^[4] — истински мравуняк. Разправят людете — до двайсет хиляди чалмалии са се струпали при нас с няколко паши^[5] начело. На тях, знаеш ги, нивга не им е мигвало окоето да разтурят християнски дом или цяло селище, пък сега, когато московците са превалили Стара планина и вече стануват край Златица и Челопеч, страхът така ги е подгонил, че навремени съвсем загубват човешки образ.

— Това е второто, заради което съм при тебе, мале. Нали сега съм едничкият мъж в семейството ни — редно е да те закрилям.

Тези думи на момчето я разсмяха. Тя се приведе към него, разцелува го, после запита отново:

— И ти?...

— Какво аз? Като гледах какво е в Пловдив и като мислех все за тебе...

Никола спря изведнъж и гузно наведе поглед.

— Разказвай, Колю — подкани го майката. — Що, избяга ли?

— Оставих бележка на чорбаджията, мале. И всичко, що е негово, оставих. А моето си прибрах, метнах бохчичката на рамо и ето ме при тебе. — И добави подкупващо: — Мигар не се радваш, че в близките изпитни и премеждия ще бъдем заедно?

Тя не отговори на въпроса му. Вдигна очи към иконостасчето на стената, прекръсти се, въздъхна, пък после се изправи:

— Хайде, ти почини, сине, че много път си оставил зад гърба си. Аз ще отида да стъкна огъня. Има малко чорбица от вчера, та...

Момчето я проследи с очи, докато тя отиваше оттатък, сетне също се прекръсти и прошепна на себе си:

— Прости ме, боже, че родната си майчица излъгах. Но тези сълзи... мъката й... Можех, ли да й кажа?...

Всъщност той не излъга майка си, само укри нещо от нея — че приказките за приближаващите братушки бяха стигнали и до Пловдив и именно те го накараха да избяга от майстора, при когото учеше занаят. Защото на малкия Никола се виждаше недостойно да скръсти ръце като някои други и да чака русите да им поднесат на готово бленуваната свобода. И си имаше наум един свой план...

Той извика подир майка си:

— Пък на людете ще казваме, мале, че съм дошъл да изкараме Рождество заедно!

Малък на години бе Никола, но вече се бе научил всичко да премисля отнапред. Такъв трябваше да бъде робът, който искаше не само да оцелее, но и да бъде полезен — на своите и на братушките-освободители.

— Искали сте да ме видите, капитан Галперт? — произнесе генерал Каталей, без да вдигне глава от разтворената пред него карта.

— Не да ви видя, а да ви докладвам, Ваше превъзходителство — уточни без следа от раболепие капитанът.

Не толкова думите, колкото тонът, с който бяха изречени, събуди любопитството на генерала и го накара да вдигне очи. Пред него беше плещест и широколик тридесетинагодишен офицер с румените бузи и изпънатата стойка на новобранец; обветреното лице, избелялата униформа, посмачканият и пооскубан калпак, кривнат по богатирски над дясното ухо, и мазолестите му ръце издаваха, че не се е щадил в походите и сраженията. За миг генерал Каталей изпита угризение, че така, с лека ирония, бе посрещнал този истински воин и в себе си се закани на онези, щабните плъхове и адютантите от „почетните свити“, които бяха взели на подбив настояванията на „виروглавия капитан от Санктпетербургските гренадири“ да бъде приет и изслушан — той положително струваше повече от тях и ако е настоявал толкова „вироглаво“, то поне не е било ей така, колкото да бъде забелязан от началството.

— Слушам ви, Константин Александрович — каза генералът, като се потруди да заличи лекото пренебрежение, с което посрещна гренадира. Капитан Галперт обаче с нищо не показва да се е повлиял от промяната.

— За утре, Ваше превъзходителство — започна той, — е заповядано настъпление на югозапад, към село Петрич. Подготовката ни е като за незначително по трудност придвижване, докато на дело нас ни очаква тежко сражение.

— От вчерашната схватка при село Мечка ли съдите, капитане? — с недоверие, но вече без присмех попита Каталей. — Мен също ми е мъчно за тези шестима богатири, които загинаха на връх Коледа, както и за другите тринадесет, ранените, но трябва да ви предупредя, че тяхната жертва не ни дава повод да очакваме — как го казахте? — тежко сражение. Просто разузнавателният отряд, изпратен там от генерал Философ, е бил недопустимо слаб... — И добави наставнически: — При една нападателна война подобни загуби при разузнаванията са неизбежни, капитане. Дори срещу слабите ариергардни части, с които противникът пред нас прикрива фланговете си.

— Страх ме е, че се лъжете, Ваше превъзходителство. Не, не, нямам предвид схватката при Мечка. Погрешното е в сведенията ни за

турските сили отсреща. Те съвсем не са „слаби ариергардни части“, Ваше превъзходителство, а...

— Кое ви дава основание да мислите и говорите така? — прекъсна го генералът.

— Сведенията на човек...

— Турчин или българин? — делово се осведоми Каталей.

— Българин и християнин. Младеж от Панагюрище на име Никола Радев Михлюзов. С риск на живота си премина бойната линия рано сутринта и случаят пожела да попадне на разположението на моята рота. Сведенията, които донесе, ме накараха, въпреки присмехите...

— Знам, знам, оставете това, Константин Александрович.

— Как да оставя, Ваше превъзходителство, когато не намерих човек, готов да изслуша младежа!

Генерал Каталей остави молива си върху картата и се усмихна:

— Какво пък, нека аз да направя изключение. Доведете го, моля.

Капитан Галперт излезе и след минута въведе малкия Никола. Като го видя, генералът възкликна:

— Какъв младеж, Константин Александрович! Та той е просто дете... — И се обърна към Никола: — На колко години си, младец?

Момчето го разбра. Не отговори „на дванадесет“, защото тази възраст му се видя много малка, а се опита да изхитрува:

— През март ще бъда на тринадесет, господине.

Усилията му бяха съвсем напразни — дванадесет или тринадесет беше все едно за човека с голямата раздвоена брада пред него. Капитан Галперт побърза да се намеси:

— Но това не пречи да го изслушате, Ваше превъзходителство. — После, без да дочака съгласието на Каталей, се обърна към малкия: — Колька, разкажи на господин генерала...

— Генерал!?! — повтори с възторг момчето. — Мигар... Ех, приятелите ми в Панагюрище ще се пръснат от завист, когато им кажа, че съм говорил с жив генерал...

— Ти още не си говорил — поправи го ласкаво Галперт, докато генерал Каталей беззвучно, но от сърце се смееше на искрените думи на българчето. — Ще можеш да се похвалиш на приятелите си едва когато разкажеш на господин генерала за турските сили срещу нас.

Никола започна разказа си отдалече, още от връщането си от Пловдив, после спомена как се е хванал „водар“ при „амуджите“, за да може да обикаля по позициите им, накрая заизрежда каквото беше видял и чул. И колкото повече разказваше, толкова повече помръкваше лицето на генерала. Та можеше ли да е иначе, щом като този малчуган правеше на пух и прах всичките му представи за силите на турците отсреща?

— Колко? — възкликна по едно време. — Колко турци рече, Колька?

— Двайсет хиляди, господин генерал. И нашите го казват, пък и от турски уста го чух, че са двайсет хиляди.

— При това били с артилерия и боеприпаси, Ваше превъзходителство — добави капитан Галперт.

— Двадесет хиляди души, капитане? Ами че това са четири пълни дивизии!... За да ги съсредоточи тук, Сюлейман е трябвало да оголи фланга си откъм Ихтиман, където настъпват основните ни сили...

— Изслушайте момчето и нататък, Ваше превъзходителство. Кажете, Колька, кой е начело на турците в Панагюрище?

— До вчера беше Шакир паша...

— Защо го казваш някак си тъй, с ненавист?

— Този е същият паша, който е обесил Левски — рече момчето. И прибави под носа си: — Бог да го убие...

— Защо само „до вчера“? — върна го към разказа му генералът. — Да не би Шакир паша да си е отишъл?

Никола отговори. И отговорът му бе такъв, че сякаш фугас избухна в краката на Каталей:

— Не си е отишъл, господин генерал. Но вчера пристигна и сам Сюлейман...

— Сюлейман паша!?!

— Същият.

— Не може да бъде. Той сега трябва да е...

— Не може, но е така — засегна се момчето. — Аз с очите си го видях. Пристигна със стотина души конница. По видело разгледа укрепленията на войската, а нощес преспа в Ланджевата къща. Преди да заспи обаче извика нашите, панагюрските първенци. Говорел им, че е решил да направи Панагюрище втори Плевен.

Двамата офицери размениха дълъг, изпълнен с учудване и тревога, поглед. Стаята се изпълни с тишина.

— Спомена укрепленията на войската — наруши я след малко Галперт. — Разкажи на господин генерала нещо за тях.

Никола разказа и това. Дивизиите на Шакир паша бяха имали достатъчно време, та се бяха укрепили здраво по линията Петрич — Мечка — Поибрене. И топове имали там, и „цели планини от сандъци с джепане^[6]“. И завърши:

— Но сигурно ви чакат към „Средния гьол“. Там окопите им са на ей такава плетеница.

— Къде е този „Среден гьол“? — попита генералът, след като напразно потърси на картата си такава име.

Не получи отговора веднага. Наложил се най-напред да позапознаят малкия с четенето на военните топографски карти. После Никола непоколебимо сложи пръстчето си на едно място:

— Ей тук, господин генерал. Тук е „Средният гьол“.^[7]

Генерал Каталей поразмисли, после кимна на момчето:

— Благодаря ти, младежо. Не само от мое — от името на всички руски генерали ти благодаря. Сега имай добрината да излезеш пак навън и да почакаш капитана. Той ще се погрижи за тебе. — А когато отново останаха сами с Галперт, прибави: — Разпорежданията за утре остават същите, Константин Александрович.

— Нима не повярвахте на момъка, Ваше превъзходителство?

— Знаете ли кое е трагедията на военачалника, капитане? — стрелна го с поглед Каталей. — Че със сърцето си вярвам на...

— Никола Радев Михлюзов — подсказа Галперт.

— ... на вашия Колька, а съм длъжен да изпълня предписанията на висшето началство. И утре ще атакуваме.

— Но това е...

— Това е чисто и просто заповед — припряно го прекъсна генералът. — Вижте тази депеша, Константин Александрович. — Беше телеграма от началник-щаба на Западния отряд, с която генерал Нагловски нареждаше: настъплението да не спира, а да продължи с усилен марш. — Телеграфната връзка е прекъсната, Константин Александрович, и нямам никакво средство да променя, не, даже да опитам да променя хода на събитията.

— Но ако пред нас е наистина корпусът на Шакир и то със самия Сюлейман начело?

— Ами ако момчето се е заблудило? — с внезапно ожесточение отговори генералът. — Ако *добросъвестно* се е постарало да ни помогне, но младостта и неопитността му са го подвели? Представяте ли си каква ще бъде съдбата на главните ни сили?

Капитан Галперт го разбра. Главните сили — това бяха отрядите на граф Шувалов и Веляминов, които съответно през Ихтиман и Самоков напредваха в посока Татар Пазарджик и Пловдив. Всички сведения, с които разполагаше командването, гласяха, че срещу тях турският главнокомандуващ Сюлейман паша съсредоточава някъде западно от Татар Пазарджик цялата си сила — споменаваше се за около петдесет хиляди щика. При това положение другите два отряда, на генералите Шилдер-Шулднер и Криденер (към който се числяха и частите на Каталей), получиха заповед с най-голяма скорост да пресекат Средногорието, да нападнат от север десния фланг на Сюлейман и принуждавайки го да отдели част от войската си срещу тях, да отслабят контраудара му към запад.

— Е добре, Константин Александрович, помислете сега отново върху сведенията на малкия българин. Да оставим даже това, че те противоречат на всичко, каквото се знае в щаба на генерал-фелдмаршал Гурко. Представете си друго — какво ще стане с Шувалов, ако ние се заловим надълго и нашироко да се прегрупираме пред село Петрич, а в същото време Сюлейман, необезпокояван откъм фланговете, стовари всичките си сили върху изтънелите полкове на княза. Това може да означава не само погром за Шувалов, но и превратен момент за цялата кампания.

Капитан Галперт прибра пети и се изпъна.

— И така вашите заповеди, Ваше превъзходителство?

— Погрижете се за момчето, Константин Александрович. И се стягайте за утре. Помолете се богу Колька да се е излъгал. Иначе... иначе този разговор ще бъде може би последен за някого от двамата ни...

Младият капитан тракна токовете и се отправи към вратата.

... За нещастие малкият разузнавач не се бе измамил. И тъжното предсказание на генерала се сбъдна. На следния ден при село Петрич руските войски се натъкнаха на добре изградена турска отбрана и битката, както се казва по военно, се затегна. Малко по малко

командуваният отряда генерал Криденер вкара в боя всичките си сили — 24 баталиона, 50 оръдия и 22 ескадрона. Стигна се до там, че за окуражаване на солдатите трябваше и висшите командири да поведат атакуващите. Сражението завърши с победа на руското оръжие, но тя бе заплатена с многобройни жертви, между които и двама генерали — Каталей и Философ...

Баталионният фелдшер тъкмо сменяше превръзката на бедрото му, когато в палатката влезе денщикът^[8] Феодор, козирува и доложи:

— Търсят ви, Ваше благородие.

Имаше нещо в гласа му, което накара капитан Галперт да го изгледа с любопитство. Да, не се бе излъгал — в брадата на Феодор се гушеше добродушен смях.

— Кому съм притрябвал? — предпазливо попита офицерът.

— Казва, бил ваш стар приятел, Ваше благородие.

Константин Александрович Галперт изчака фелдшерът да завърши превръзката на раната, оправи униформата си и нареди:

— Добре, Феодор. Нека влезе този мой стар приятел.

След малко платницето на палатката се отмести и пред него застана — цял-целеничък и засмян до уши — Колька от Панагюрище.

— Ти пък, дяволе проклети — скара му се капитанът, докато го прегръщаше и целуваше, — как се озова тук? Или твоето най-любимо занимание е да се шляеш с ръце в джобовете нагоре-надолу през бойната линия?

— Бойната линия ли казваш, чичко Константине? — рече в отговор момчето. — Няма нищо подобно по тези места.

Офицерът го отдръпна от себе си и го изгледа изпитателно. Не, малкият Никола не се шегуваше. Разпита го по-подробно, после се почеса по тила:

— Няма как, ще се ходи пак при голямото началство. Пригответи се, Колька, ще дойдеш с мене!

Един час по-късно двамата стояха, чинно изправени един до друг, пред генерал Дандевил и отговаряха на неговите въпроси.

Генерал Виктор Дезидерович Дандевил, внук на натурализиран в Русия френски пленник от Наполеоновата война, беше четиридесетинагодишен красив мъж с бръсната брада, но с големи,

къдррави, добре разресани бакенбарди и също така къдррави мустаци; имаше навик в моменти на напрегнато мислене да дъвче тези свои мустаци. Сега, в разговора си с капитана от гренадирите и с това българче с големи умни очи, той има не един и не два повода не да ги дъвче, а направо да ги прегризва.

— Нека да започнем отначало — каза той, след като поразмисли върху думите на младия офицер. — Ако се вярва на думите ви, капитане, би трябвало да смятаме, че пред нас няма никакви турски сили. Вярно ли съм ви разбрал?

— Отговори на Негово превъзходителство, Колька — кротко предложи Галперт. — Разкажи му всичко, както одева го разказа на мене.

— Турците си обраха крушите, господин генерал. — (На това място тримата загубиха няколко минути, докато русите проумеят този израз на малкия.) — Събраха се, колкото останаха живи след онзиденшната битка, и се изметоха надолу към Пловдив.

— Кога стана това?

— Вчера, господин генерал.

— На 29 декември — уточни Константин Александрович.

— И се оттеглиха всички?

— Всички — потвърди момчето. — Сега в Панагюрище не можеш намери турчин и за цял.

— А Сюлейман?

— И той, господин генерал. — Никола се засмя широко. — Голям майтап стана при заминаването му, господин генерал. Нашите, нали се бояха турците да не прекарат под нож цяло Панагюрище, та изпроводиха стотина по-първи граждани да изпратят пашата по Татарпазарджишкия път. И аз — барабар Петко с мъжете — отидох с тях да не изпусна този сеир^[9]. На края на града Сюлейман ни дръпна едно слово — просто да му се чудиш на акъла. Каза, че ние, българите, не сме били славяни, туй било руска лъжа...

— А какви сте тогава? — засмя се и Дандевил.

— От татарски корен сме били, та затуй с турците сме падали нещо братя, само дето вярата ни делеяла. И ни прикани да впрягаме колите и да тръгваме с амуджите към Цариград!^[10] Нашите, нали гледаха да опазят кожата, му извикаха едно „Яшасън“^[11], пък иначе щяха да си откачат ченетата от смях.

— И сега?

— Нали ви казах, господин генерал. Сега в Панагюрище няма и кьорав турчин. Нито войска, нито мюдюрин^[12], нито заптиета^[13], никакъв. А нашите с четири очи гледат кога ще се появите...

Генерал Дандевил дълго хапа мустаците си, после вдигна поглед:

— Вашето мнение, капитан Галперт?

— Вярвам всяка дума на момчето, Ваше превъзходителство.

— Не рискуваме ли твърде много, ако...

— Предшественикът ви разсъждаваше по същия начин, Ваше превъзходителство. И знаете последиците.

Говореше за генерал Каталей. След героичната му смърт край село Петрич началникът на отряд Криденер повери лявото крило на Дандевил, който по този начин замести загиналия Каталей.

— Но разбирате ли, Константин Александрович, какво означава това? След Петрич от щаба на генерал-фелдмаршал Гурко ни съобщиха, че очевидно турците са обърнали фронта си срещу нас, така че с граф Шувалов и Веляминов фактически си разменихме ролите — сега не ние, а те са откъм фланга на Сюлейман. И ни наредиха да се окопаем и да спрем всяко движение, докато десните колони принудят противника да отслаби силите си пред нашия фронт. Ако сега послушаме това българско юначе, ние фактически ще нарушим главната диспозиция... — За малко се възцари тишина. — Вие като че ли имате някаква идея как да излезем от този затворен кръг, капитане?

— Тъй вярно, Ваше превъзходителство. Според мен пасивната отбрана не изключва активното разузнаване...

— Аха! — Ново схрусване на мустака. — Започвам да ви разбирам, капитане.

— Идеята ми не е сложна, Ваше превъзходителство. Ще взема един разезд^[14] казаци и ще опитам почвата към Панагюрище. Смятам, че до два часа или ще ви докладвам за силна турска съпротива, или мой пратеник ще ви доложи, че се намирам в героичната столица на българското въстание.

— Приемам, капитане — кимна хубавата си глава Дандевил. — Правя само една поправка: ще вземете не един разезд от донските казаци, а полуескадрон. — Капитан Галперт потвърди с мълчалив поклон. — А момчето? Какво ще правите с него?

— Ще дойде с мене, Ваше превъзходителство.

— Искате да покажете?...

— Да, Ваше превъзходителство. Искам да покажа, че наистина безрезервно съм вярвал в сведенията на Колька Михлюзов.

— Не възразявам — след кратко размишление се съгласи Дантевил. После повика с добродушен жест Никола. — Ела, синко. Ела да те благословя!

Направи кръстен знак над главата му и горещо го целуна по челото.

Вече четвърти час панагюрци се тълпяха към Горната чаршия, вираха се във всички посоки и се питаха един-друг: защо, боже мой, ги няма братушките, не са ли разбрали, че гъжвалиите^[15] си вдигнаха чуковете?

Беше минало пладне, когато неколцина се развикаха:

— Идат!... Идат-а-ат!...

Наистина идваха! По горния път, откъм Медет се виждаха група конници в червени униформи, които препускаха към Панагюрище; посрещачите с по-остро зрение даже забелязваха, че някои от ездачите бяха въоръжени с пики, остриетата на които стърчаха високо, високо над главите им.

— Идат воините на Христовата правда! — с разтреперан глас изрече поп Цвятко Георгиев, докато надяваше патрахила си. — Пригответе се, люде. Развейте хоругвите, та освободителите отдалеч да разберат, че тук ги чакат кръвни братя и християни.

Издигнаха църковните хоругви, поп Цвятко застана с кръст в ръка начело на посрещачите, зад него се тълпяха първенците на града и девойки с хляб и сол в ръце, а още по-назад комай цяло Панагюрище — младо и старо. Едва се подредиха и казаците бяха вече при тях — сякаш не хора, а истинска вихрушка бяха тези ездачи. Люшна се множеството срещу братушките-освободители, пък след миг хората се стъписаха, неповярвали на очите си — на коня на хубавеца-капитан, който водеше казаците, се кипреше един момчурляк, когото всички знаеха.

— Че тоя, който ги води, е наше момче, бе! — изрече някой. А друг потвърди:

— Да пукна, ако туй не е наш Никола, синът на покойния Рад Михлюзов, от Драгулин махала!...

Сякаш за да не допусне никакви съмнения, в същия момент Никола се смъкна от коня на капитана и с разперени ръце се втурна към майка си, също заела място между посрещачите:

— Мале!... Майчице мила!... Ето ги, ето ги братушките!...

Поопомниха се от смайването си панагюрци, със сълзи, китки чимшир и хляб и сол посрещнаха капитан Галперт и неговите богатири, а после всички се надпреварваха да отведат по един солдат в дома си — обеднял беше градът, нямаше го нявгашното му изобилие, но щом е за братушките-освободители, все се понамирваше и хлебец, и сланинка, и винце, и глътка ракия... Само до капитана никой не можа да стигне — той с усмивка отклони всички покани и се запъти към бедния дом на вдовицата от Драгулин махала. До него като катеричка подскачаше Никола, държеше се за ръката му и през цялото време му чуруликаше нещо...

До вечерта дойдоха още около хиляда души конница, а на другия ден пристигна и сам генерал Дандевил. Настаниха го да преспи в Дудековата къща, а той веднага повика при себе си капитан Галперт и малкия Никола. Щом те се появиха, генералът стана на крака и протегна ръка на българчето:

— Благодаря ти, юначе — поздрави го развълнувано. — От името на цялата руска войска и на Негово величество царя ти благодаря. Ако не беше ти, ние щяхме още цели дни да газим на едно място в снега и калта, а в същото време турчинът щеше спокойно да си изгради нова отбранителна линия някъде на юг, която после щеше да ни коства други стотици жертви. Благодаря и на вас, капитане.

— Не виждам за какво, Ваше превъзходителство. Ами че аз дори не съм си извадил сабята от ножницата...

— За прозрението ви благодаря. И за това, че не се поколебахте да повярвате на този млад българин.

Капитанът тракна токовете, поклони се, а после попита:

— Какви са по-нататъшните ви разпореждания, Ваше превъзходителство.

— Още на сутринта продължавам с войската на юг — трябва да не допуснем Шакир и Сюлейман да се съвземат. Тук ще оставя само едно отделение казаци, колкото да поддържат реда, докато гражданите на Панагюрище се организират и поемат управлението в ръцете си. Спрял съм се и на подходящ човек за комендант на града.

— Кой е той, господин генерал — обади се Никола.

— Сигурно го познаваш, приятелю. Казва се Константин Александрович Галперт...

Българчето извика радостно и се хвърли в прегръдките на своя приятел. А генерал Дандевил ги гледаше умилено и дъвчеше мустак.

— Сега имам и аз въпрос, капитане — изрече след малко. — Какви са намеренията ви за бъдещето на вашия Колька Михлюзов?

Константин Александрович Галперт приближи до него и му зашепна оживено. Никола не разбра думите му, но видя изражението на генерала — той кимаше одобрително, а очите му все повече и повече просветляваха. Накрая каза:

— Добре сте го намислили капитан Галперт. Имате съгласието ми. Който още на тринадесет години е така храбър в битките, той и занапред ще бъде за пример и на свои, и на чужди!...

Животът в Панагюрище бързо се нормализираше — и дюкяните се отвориха, и милиция от доброволци се образува, която да бди за реда и спокойствието, и училищните звънци скоро повикаха школниците... За да потръгне всичко така, най-голям дял имаше комендантът на градчето. През тези дни капитан Галперт, както е думата, се разкъсваше на четири — всичко да огледа, на всеки, да помогне, в стаята му в бившия турски конак^[16], която всички знаеха, лампата често не гаснеше по цяла нощ. Но колкото и да беше зает офицерът, той все намираще време за своя малък приятел от Драгулин махала. Пък и Никола, кажи го, не се отделяше от него — ще изтича да изпълни негова поръчка, ще му донесе паница димяща гозба, когато Галперт забравяше да обядва, ще му служи за преводач, когато от съседните села идваха турци да говорят по работа с него.

Издебна веднъж капитанът, та поприказва със съседа на Михлюзови — Кръстьо Клинчев. Изслуша го бай Кръстьо и закима с глава: да, да, добро било синчето на покойния Рад, заслужавало, пък нали и майка му е бедна вдовица... Не отмина Галперт и майката, която също одобри идеята му. И една сутрин, когато Никола се събуди от сън, видя до одъра си една нова-новеничка казашка униформа, ушита нарочно за него и по неговите мерки. Рипна момчето и подскочи два аршина^[17] нависоко, а после бързо-бързо облече униформата.

Грабна потъмнялото майчино огледалце и се заразглежда. Стъкълцето уж отразяваше него, Никола, пък като погледнеш чизмите, червените панталони, куртката, фуражката, ще речеш — цял казак! Само дете никакъв мустак не красеше устната му... Остави момчето огледалото на лавицата и презглава изтича към конака.

Когато връхлетя в стаята на своя приятел, завари го тъкмо да допълва списъка на частта си, като си диктуваше сам на глас:

— Солдат от донските казаци Ни-ко-ла Ра-дев Михлю-зов...

Няколко дни по-късно се получи заповед капитан Галперт, с хората си да се прибере в дивизията. Качиха се на конете казаците, вдигнаха пак острите си пики, а сред тях, сияещ като пълнолуние, беше заел място и синът на Рад Михлюзов — Никола отиваше да се бие срещу довчерашия поробител, а после и да учи във великата братска Русия.

Целият град излезе да ги изпрати на един час път по посока към Стрелча. Там спряха да се разделят. Без да слиза от седлото, капитан Галперт произнесе няколко топли думи за сбогуване, после махна на хората си: напред към Пловдив! Проточи се червената върволица на казаците. Последен яздеше малкият Никола и важно-важно поздравяваше съгражданите си с ръка, издигната до козирката на фуражката.

Някой от изпращачите подхвана позната песен, към която скоро се присъединиха всички:

*Пустите клисурци станали московци,
а панагюрци — донски казаци...*

И тази песен съпроводи отряда на капитан Галперт чак докато се загуби някъде нататък, към Балабанова кория...

[1] **Соба** — стая. ↑

[2] **Мандало** — заключалка на врата. ↑

[3] **Амуджа** — чичо; иронично название за турчин. ↑

[4] **Башибозук** — нередовна войска; прен. сбирщина. ↑

[5] **Паша** — генерал; висш военен или административен началник. ↑

[6] **Джепане** — боеприпаси. ↑

[7] Турските окопи в местността „Средния гьол“ личат и до днес.

↑

[8] Деншчик — ординарец (рус.). ↑

[9] **Сеир** — зрелище; гледане. ↑

[10] Случаят и речта на Сюлейман паша — автентични. ↑

[11] „Да живее“ (тур). ↑

[12] **Мюдюр(ин)** — управител на неголям град. ↑

[13] **Заптие** — стражар: заптисвам — арестувам. ↑

[14] Разезд — малка група конници, изпратени на разузнаване или за охрана (рус.). ↑

[15] **Гъжвалия** — пренебрежително прозвище за турчин, чалмалия. ↑

[16] **Конак** — сграда на държавно учреждение; място за спиране и нощувка. ↑

[17] **Аршин** — мярка за дължина, равна на 68,75 см; дървена пръчка за мерене, на която са нанесени деления от аршин. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.